

Zápis z online zasedání Výboru pro práva dítěte

ze dne 16. února 2021

Místo a čas konání: Prostřednictvím Cisco Webex Meetings, od 9:30 hod

Přítomni: K. Bělohávková, K. Dürichová, M. Ďordž, D. Hovorka, J. Husák, K. Chábová, P. Kačírková, A. Křístek, K. Lach, Á. Němečková, E. Petrová, M. Prokeš, J. Provazníková (zástupkyně L. Kantůrkové), A. Redlichová, L. Rybová, D. Strupek, **K. Š. Laurenčíková** (předsedkyně), M. Šimůnková, Š. Tyburcová

Omluveni: L. Zícha

Hosté: J. Martinek, K. Lukavská, J. K. Zapletalová, M. Tatková

Sekretariát a Sekce lidských práv ÚV: N. Illková (zastupující tajemnice Výboru), D. Šmídová

Program:

1. **Zahájení, aktuální informace** (K. Šimáčková Laurenčíková)
2. **Představení soutěže Olympiáda lidských práv** (J. Martinek)
3. **Výsledky průzkumu Kliniky adiktologie 1. LF UK - rizikové chování a duševní zdraví u dětí během aktuální epidemiologické situace** (K. Lukavská)
4. **Aktualizovaná doporučení expertních organizací ke COVID-19 a dětem** (K. Š. Laurenčíková)
5. **Informace o aktivitách VOP v oblasti práv dětí** (M. Šimůnková)
6. **Informace o situaci v opatrovnickém soudnictví** (A. Redlichová)
7. **Justiční akademie – pilotní testování tzv. soudních sociálních pracovníků** (J. Zapletalová Koláčková)
8. **Implementace rozhodnutí ESV týkající se tzv. kojeneckých ústavů** (E. Petrová)
9. **Různé**

1. Zahájení

Paní předsedkyně přivítala členky a členy Výboru a zahájila zasedání. Uvedla technické pokyny k zasedání v online formátu a představila program.

2. Představení soutěže Olympiáda lidských práv

J. Martinek poděkoval jménem Olympiády a spolku Leges humanae za možnost představit jejich činnost a pohovořit o soutěži. Soutěž vznikla před devíti lety a zúčastnilo se jí asi 15 tisíc studentů, převážně gymnázií. Organizátoři soutěže spolupracují s mnoha partnery v oblasti neziskové i vládní sféry (zástupci Evropské komise, Evropského parlamentu, Amnesty international, ombudsman atd.), kteří pomáhají po odborné stránce, např. s vymýšlením témat esejů, hodnocení v porotě. Hlavním cílem Olympiády je povzbudit diskuzi o lidských právech a zájem o tyto otázky

mezi studenty středních škol. Snaží se doplnit školní osnovy, kde těmto tématům není věnován dostatečný prostor. Mezi další cíle soutěže patří zlepšování dovedností potřebných pro aktivní zapojení se do veřejného života a rozšiřování středoškolských znalostí o lidských právech. Soutěž se týká i dalších témat, ale lidských práv nejvíce. Nejprve probíhá školní kolo, ve kterém studenti na dané téma píšou eseje. Ty jsou potom hodnoceny a je vybráno 50 nejlepších účastníků. Ti postupují do celorepublikového finále, které se koná zpravidla na pražském magistrátu. Na finále zasedá odborná porota složená z partnerských organizací. Studenti obhajují své eseje a poté diskutují o tématu, které si vylosují. Výherce potom vybere porota. Za organizátory sdělil, že budou vděční za rozšiřování povědomí o soutěži a další formy spolupráce, např. zasedání v porotě.

Paní předsedkyně ocenila snahy a cíle soutěže a vyzvala k diskuzi.

K. Lach sdělil, že Liga lidských práv pořádá na vysokých školách lidskoprávní moot court a nabízí spolupráci a výměnu zkušeností.

M. Šimůnková také doplnila informace o spolupráci s KVOP.

L. Rybová se dotázala, zda MŠMT iniciativu podporuje a zda existuje nějaký prostor pro zlepšení.

J. Martinek odpověděl, že s MŠMT ještě nespolečně pracovali kvůli námitkám některých členů, ale za jakoukoliv propagaci budou rádi.

J. Husák také nabídl možnost spolupráce za Českou radu dětí a mládeže. Sdělil, že MŠMT vyhlašuje věstníky celostátních olympiád.

K. Dürichová za MŠMT sdělila, že její náplň práce se netýká uvedené oblasti, ale nabídla předání kontaktů na relevantní osoby.

3. Výsledky průzkumu Kliniky adiktologie 1. LF UK - rizikové chování a duševní zdraví u dětí během aktuální epidemiologické situace

K. Lukavská z kliniky adiktologie 1. LF UK a katedry psychologie pedagogické fakulty poděkovala za prostor a prezentovala zhodnocení stavu a potřeb v oblasti školské prevence rizikového chování během druhé vlny pandemie covid-19.

K. Lukavská uvedla, že důvodem realizace studie byla obava, že děti se mohou v současné pandemické situaci stát přehlíženou skupinou, neboť nejsou primárně ohroženy nemocí. Jsou však velmi ohroženy tzv. sekundárními problémy, které souvisejí s různými opatřeními a s distanční výukou. Děti nemohou chodit do škol, na kroužky, setkávat se tváří tvář apod. a to vede k tomu, že tráví velké množství času před obrazovkami a v online prostředí. Není to nové riziko, závislostí na obrazovkách bylo už před pandemií ohroženo asi 8 % adolescentů, ale nyní se riziko významně zvyšuje a týká se i mnohem mladších dětí. Jsou zde i nová rizika spojená např. s duševním zdravím dětí, proto je zvýšená potřeba provádět školskou prevenci zmíněných potíží. Zároveň je pro školy nyní těžké dělat prevenci distančně. Ve výzkumu se škol ptali, zda považují prevenci rizikového chování za dané situace za prioritu, zda jsou motivováni v tomto ohledu něco podnikat, nakolik se jim daří nějakou prevenci vůbec realizovat a pakliže se to nedaří, co je největší překážkou realizace a v čem potřebují podpořit, aby mohli prevenci dělat, neboť provádět prevenci rizikového chování je jedním z úkolů škol. Šetření probíhalo od 14. října do 30. listopadu 2020 a účastnilo se ho 1778 škol, které v rozhraní SEPA vyplnily online dotazník. V první otázce (zda je prevence prioritou) se školy rozdělily v podstatě na dvě rozdílné poloviny. Celkově se čísla pohybují kolem neutrální hodnoty, takže školy vlastně říkají, že to není ani důležité ani nedůležité a nemají pro prevenci silnou motivaci. V průzkumu se také ptali na všechny možné typy rizikového chování a ukázalo se, že mezi jednotlivými typy rizikového chování byla velká variabilita, přičemž některé z nich dosahovaly té nejvyšší důležitosti (tzn., že více než polovina metodiků školní prevence ohodnotila dané riziko nejvyšším stupněm závažnosti). Jednalo se o digitální online rizika – kyberšikana, rizikové užívání internetu (kyberbezpečnost) a nadměrné užívání internetu a her. Jako nepřilíží důležitá byla překvapivě vnímána problematika online pornografie. Dále byla jako

významná rizika vnímána hygiena a ochrana před infekčními nemocemi a problematika duševního zdraví. Lze shrnout, že většinu digitální online rizik školní metodici prevence (ŠMP) rozpoznávají jako důležitou adresovat. Je to však v ostrém kontrastu s tím, jaké preventivní aktivity jsou reálně schopni realizovat. Během zkoumaného období i u těch nejdůležitější vnímaných činností nějakou prevenci realizovalo jen cca 20 – 30 % škol. Překážky pro realizaci prevence během distanční výuky jsou zejména časové limity online výuky (prevence se už potom nestihne), dále také např. nedostatek materiálů, které by byly využitelné v rámci distanční výuky.

Mezi hlavní zjištění tedy patřilo, že školní metodici prevence rozpoznávají nutnost adresovat digitální/online rizika, s výjimkou online pornografie (výzkumy ukazují, že dospívající z online pornografie přebírají postoje k sexu, tělu i konkrétní sexuální praktiky). Navzdory tomu, že to rozpoznávají, během podzimní periody distanční výuky jen málo škol realizovalo prevenci, a to pouze ve formě individuálních konzultací s pedagogy a/nebo studenty. Důvodem tohoto stavu je časová tíseň (časová náročnost online výuky pro děti a učitele) a nedostatek distančně využitelných materiálů. Dále K. Lukavská uvedla výzvy, které nastalá situace vytváří. Mezi ně patří revidovat výchovné a vzdělávací cíle pro situaci distanční výuky – je nutné věnovat čas prevenci rizik a duševnímu zdraví studentů a učitelů, např. častější skupinová práce se třídou, vznik programů pro rodiče jako pro důležitou cílovou skupinu, posílení role školského poradenského pracoviště a školních psychologů. Problematika online rizik je nová a relativně nepřehledná, sice existuje řada materiálů (vyzdvihla např. Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost, který vytvořil kurzy o bezpečnosti internetu nebo závislosti na něm), ale je jich hodně a je těžké se v nich zorientovat. Měl by být vytvořen „jízdni řád“, kdy se má dělat prevence jakého typu rizikového chování a jakým způsobem. Je také potřeba vyvíjet komplexní primárně preventivní programy podporující zdravé používání technologií, neboť pandemií tento problém nezačal a neskončí ani návratem dětí do škol.

Paní předsedkyně poděkovala za velmi zajímavou a důležitou prezentaci a vyzvala k diskuzi.

A. Redlichová požádala o zaslání prezentace a odkazu na výsledky průzkumu.

K. Dürichová materiály předá kolegům na MŠMT, kteří mají na starost prevenci rizikového chování.

L. Rybová poděkovala za výzkum. Zeptala se na plánované navazující aktivity a šíření výsledků výzkumu a na doplnění informací o rizicích online pornografie a zmínila dokument V síti, který souvisí s bezpečností dětí na internetu.

K. Lukavská sdělila, že jsou v kontaktu s tiskem, výsledky prezentují na konferencích a tlumočili je školním psychologům a školním metodikům prevence. Mají také ambici se situací něco udělat, prvním krokem je sestavení „jízdniho řádu“ pro školní metodiky prevence, který by jim řekl, jaká témata jsou zásadní. Už je málo času a je potřeba témata prioritizovat, aby ŠMP věděli: nadměrné používání obrazovek je zásadní téma pro děti v určitém věku, online pornografie je zásadní téma pro děti v jiném věku a co by se jim k tomu mělo říct nebo jaké aktivity by se s nimi měly udělat. Ve chvíli, kdy bude tento produkt hotový, budou rádi za širokou popularizaci a za spolupráci MŠMT.

Paní předsedkyně nabídla také komunikační kanály Výboru a jeho členů.

K. Bělohávková nabídla šíření výstupů také cestou Republikového výboru pro prevenci kriminality.

J. Husák sdělil, že těsně před vypuknutím epidemie v České radě dětí a mládeže dělali šetření na mladých lidech o zobrazování sexuality a nahoty mladých lidí online a nabídl spolupráci a sdílení plánů komunikace.

K. Lukavská poděkovala a sdělila, že téma online pornografie (sexting, konzumace online pornografie atd.) považují za velmi důležité a v českém prostředí zatím relativně přehlížené. Při výzkumu je překvapilo, jak nízkou důležitost mu ŠMP přisuzovali, když vezmeme v úvahu, že děti na distanční výuce jsou doma v dopoledních hodinách na internetu a často bez dozoru rodičů. Výzkumy navíc ukazují, že děti se o online pornografii zajímají od nízkého věku (třeba od 11 let), jednak to pro ně může být traumatické, jednak se z mainstreamové pornografie učí – o vztazích, o sexu, o svém těle. To by se dítě nemělo a měla by přijít nějaká reakce, která děti upozorní, že se

nejedná o běžnou realitu. K. Lukavská a její kolegové se domnívají, že to pro ŠMP není důležité téma zřejmě proto, že následky nejdou v tomto případě hned vidět, jedná se o problém, který se projeví v dlouhodobém horizontu, např. zvýšenou sexuální agresivitou u 18 letých adolescentů. Naopak kyberšikanu školy považují za velký problém, protože důsledky kyberšikany nebo kontaktu se sexuálním predátorem jsou patrné ihned.

Paní předsedkyně uvedla, že dokud materiály nebudou závazné, bude je dodržovat malé procento škol. Byla by potřeba systematická strategie ze strany MŠMT ve spolupráci s MV, které vnímá jako důležitého a progresivního spojence. Dále sdělila, že si myslí, že téma pornografie a báze škol téma dětem zprostředkovat může souviset s tím, že v ČR neexistuje funkční koncept výuky sexuální výchovy na školách. Dřívější záměr (ve spolupráci s MŠMT) vyučovat sexuální výchovu na školách odborně, bezpečně a kvalitně byl již v zárodku rozcupován různými skupinami, které byly toho názoru, že děti tím budou mravně ohroženy.

A. Redlichová souhlasila a domnívá se, že klíčová pro prevenci je kvalitní sexuální výchova, která je z jejích vlastních zkušeností a zkušeností jejího okolí v praxi dost mizerná, jelikož tato problematika je bohužel stále dost tabu. Nabídla k tématu další spolupráci.

M. Prokeš sdělil, že problémem je podle něj i hlučná skupina rodičů-odpíračů, kteří i v jednotlivém případě spustí celostátní kampaň, jakmile kterýkoli materiál obsahuje slovo sex nebo pornografie, a dělají peklo řediteli, ba i ministerstvu a média jim ráda dávají prostor.

L. Rybová se zeptala, zda se prevence kyberšikany nedařila proto, že je příliš mnoho vzdělávacích materiálů a školy se v nich nevyznají.

K. Lukavská vysvětlila, že témata jako kyberšikana a kyberbezpečnost jsou již dobře zpracovaná, ale to, co chybí, je linie popisující, co je potřeba adresovat v kterém věku dítěte a jakým způsobem. Cílem je, aby se tato témata včetně online pornografie dostala do okruhu témat povinných k prevenci ve školách. K online pornografii nejsou materiály, které by říkaly, jak se o ní má mluvit s dětmi, jak má probíhat primární prevence atd. Nastínila, jak by takový „jízdní řád“ měl vypadat.

Paní předsedkyně potvrdila, že by bylo vhodné, kdyby vznikl například nějaký portál se všemi materiály a metodikami, které by byly dále roztrženy do příslušných kategorií.

K. Bělohávková sdělila, že aktuálně připravují novou strategii prevence kriminality, členy republikového výboru oslovili s žádostí o podněty s termínem do 15. dubna, kliniku adiktologie kontaktovali také, proto bude ráda za zaslání podnětů, které zde zazněly. Dále vyzvala členy výboru, aby zasílali i své podněty, neboť ve strategii bude část zaměřená na děti a na kyber prostor. Pozorují, že v kyber prostoru je páchána trestná činnost na dětech, ale i dětmi samotnými. K otázce sexuální výchovy na školách potvrdila, že je potřeba. Pozoruje také absenci výchovy ke zdravému rodičovství, neboť všechno souvisí se vším. Jde o schopnost navázání zdravého vztahu, ať již sexuálního nebo partnerského, případně rodičovského. Chtějí to promítnout do připravované strategie.

L. Rybová navrhla na téma chybějící metodiky přijmout usnesení. Paní předsedkyně souhlasila a sdělila, že bude připraveno na pozdější hlasování per rollam.

S ohledem na zájem členů o téma prevence rizik online pornografie, téma sexuální výchovy/vzdělávání, téma sexuálního násilí na dětech a další související témata, bude těmto tématům věnováno minimálně jedno samostatné zasedání Výboru pro práva dítěte. Paní předsedkyně vyzvala členy k zasílání podnětů na jednotlivé body a hosty, kteří by se k tématům mohli odborně vyjádřit.

-----Následovala přestávka-----

4. Aktualizovaná doporučení expertních organizací ke COVID-19 a dětem

Paní předsedkyně představila doporučení ČOSIVu, na kterých spolupracovali i s dalšími organizacemi a řada organizací zabývajících se duševním zdravím (cca 30) se k těmto doporučením připojila. Se znepokojením sledovali poznatky krizových služeb pro děti, organizací zabývajících se domácím násilím, výstupy z výzkumů a data z Národního ústavu pro duševní zdraví, které jednoznačně potvrzují, že dětem se nedaří dobře a že online výuka s sebou nese řadu rizik, které se týkají zhoršujícího se duševního zdraví dětí a dalších faktorů, např. stupňujícího se násilí v rodinách. Proto vládě navrhuje uvedená opatření, která se týkají podpory dětí jak směrem k jejich školnímu vzdělávání, tak i směrem k jejich duševním problémům. Poté paní předsedkyně opatření stručně představila (viz podklady).

Paní předsedkyně členům představila návrh usnesení, kterým by Výbor pro práva dítěte podpořil navrhovaná opatření. Členové se vyjádřili pozitivně a byli pro hlasování o návrhu usnesení.

O návrhu se hlasovalo, v době hlasování bylo přítomno 17 osob s hlasovacím právem, Výbor je usnášení schopný. 15 členů hlasovalo PRO přijetí usnesení, 2 se zdrželi, nikdo nehlasoval proti. USNESENÍ BYLO PŘIJATO.

5. Informace o aktivitách VOP v oblasti práv dětí

M. Šimůnková představila členům Výboru činnosti ombudsmana v oblasti práv dětí, kterým se věnuje i s ohledem na to, že instituce tzv. dětského ombudsmana prozatím nevznikla a zatím nebyl schválen ani zákon o dětském ombudsmanovi. Aby KVOP lépe přiblížila, jak mohou dětem pomoci a v jakých situacích, vytvořili několik informačních výstupů – zejména letáků, které zaslali na různá relevantní místa. Nyní vytvořili i video, které bylo zpřístupněno veřejnosti. Ve videu provází 12 letá Anička, která svým vrstevníkům přibližuje, kdo je to ombudsman, představuje činnost KVOP a sděluje, co může ombudsman pro děti udělat, s čím se na něj děti mohou obracet a jakými cestami. Video bylo rozesláno do základních a středních škol, M. Šimůnková požádala členy o jeho další šíření mezi dětmi. Dále M. Šimůnková informovala o výzkumech a doporučeních KVOP.

První byla Doporučení ohledně práva na rodinný život rodičů s psychosociálním postižením, kterým reagovali na stále čtenější podněty rodičů se zdravotním postižením na nešetrné zacházení ze strany OSPOD a nebo opatrovníků. I maminky s postižením si zaslouží maximální podporu pro výkon svého rodičovství a pro zachování vazeb mezi dětmi a rodiči. Dokument také rozeslali, zejména sociálním pracovnícům a pracovníkům obecních městských úřadů, opatrovnicím a opatrovníkům a poskytovatelům sociálních a zdravotních služeb.

Další doporučení se týkalo kontaktů dětí v pěstounské péči nejen s rodiči. Na základě podnětů se v doporučení věnovali některým aspektům života dětí v pěstounské péči, zejména kontaktům dětí s biologickými rodiči, sourozenci a dalšími blízkými osobami. Snažili se o právní vysvětlení úprav styku apod. Dokument byl pozitivně přijat, avšak některé organizace měly k dokumentu připomínky a s těmi povede KVOP dialog.

Následně představila výzkum týkající se domovů pro osoby se zdravotním postižením (DOZP), který se zabývá životem lidí s postižením v těchto domovech, zvláštní kapitola je věnována i dětem. Jedná se o ústavní zařízení, kterých je v ČR přes 200. KVOP je obeslala s otázkami na různé aspekty života klientů (s mentálním postižením, s fyzickým postižením, děti), zhruba 75 % odpovědělo. Výsledky výzkumu příliš povzbudivé nejsou, jedná se zhruba o 365 dětí a z toho více než čtvrtina z nich žije v tzv. velkokapacitních zařízeních (nad 76 klientů), žijí i s dospělými klienty. Pouze 11 % oslovených zařízení sdělilo, že spolupracují s OSPOD na možnosti odchodu těchto dětí do rodinné péče nebo do náhradní rodinné péče. Pobyt dětí by však měl být vždy na dobu určitou. Výzkum se také zabýval otázkou, kolik dětí z těchto ústavních zařízení se po dosažení zletilosti přesunulo do vlastního bydlení. Zhruba 93 % dětí, které dosáhly zletilosti v letech 2015 až 2019, zůstalo v zařízení, 3 % se přesunula do jiného typu služby a pouze asi 4 % se vrátila do rodiny. Je potřeba jednat o podpoře zákazu umístování dětí do ústavních zařízení. M. Šimůnková

sdělila, že jedno z legislativních doporučení ombudsmana za rok 2020 Poslanecké sněmovně, se bude věnovat deinstitucionalizaci zařízení pro děti do 3 let a tomu, aby byla stanovena věková hranice, před jejímž dosažením nebude možné dítěti nařídít ústavní východu.

Dále se v rozsahu toho, co jí umožňuje povinnost mlčenlivosti, zmínila o šetření z vlastní iniciativy ohledně Rady pro televizní a rozhlasové vysílání v souvislosti s některými díly pořadu Výměna manželek a s ochranou práv dětí v něm účinkujících. Dle jejího názoru Rada pochybila, a proto jí M. Šimůnková adresovala doporučení. Šetření bylo paní Šimůnkové ombudsmanem odebráno.

Paní předsedkyně poděkovala za informace a nabídla případnou spolupráci v posledním bodě.

M. Ďord' se zeptal na termín pro podávání připomínek k materiálu s doporučeními ohledně kontaktů dětí v pěstounské péči nejen s rodiči.

M. Šimůnková sdělila, že text doporučení je definitivní a KVOP si za ním stojí, jsou však otevřeni diskuzi a budou pořádat kulatý stůl.

M. Ďord' k mladým lidem, kteří zůstávají v DOZP, uvedl, že město Praha začíná pracovat na tom, aby se vedle zavírání ústavů zřízených městem a přesouvání klientů do komunitních zařízení nebo do rodin využívalo i nástrojů podpůrného rozhodování a sociálního bydlení. Spolupracuje na vytvoření systému podpory mladých lidí před nebo po opuštění ústavních zařízení, do této skupiny patří také mladí lidé v DOZP. Vyzval členy ke spolupráci a k posílání podnětů.

Paní předsedkyně v té souvislosti zmínila činnost organizace LUMOS pro pomoc dětem v psychiatrických léčebnách s přechodem do komunity a také, jaké metodiky a podpůrné nástroje pro to LUMOS připravil.

Á. Němečková poděkovala paní Šimůnkové za činnost KVOP a vyjádřila jí podporu.

6. Informace o situaci v opatrovnickém soudnictví

A. Redlichová členům sdělila aktuální informace z oblasti opatrovnického soudnictví (viz podklady). Hovořila o třech okruzích – speciálních výslechových místnostech, počtu opatrovnických soudců a specializace opatrovnických soudců na krajských soudech. Dané problematiky MSp řeší dlouhodobě v návaznosti na podnět Výboru pro práva dítěte.

Ministerstvo spravedlnosti v dané věci oslovilo všechny okresní a krajské soudy dopisem pana náměstka Mgr. Michala Fraňka v říjnu 2020. Vzhledem k tomu, že některé soudy na dopis nezareagovaly, byly s odkazem na původní dopis pana náměstka opětovně požádány o sdělení v dané věci e mailem A. Redlichové v lednu 2021. Ke dni 11. února 2020 Ministerstvo spravedlnosti obdrželo vyjádření 74 soudů (z 94 oslovených). Neobdrželi-li reakce zbývajících soudů do konce února 2021, budou dané soudy opětovně požádány o vyjádření s odkazem na předchozí komunikaci ze strany ministerstva.

A. Redlichová sdělila, že většina z oslovených soudů výslechovou místnost nemá. Některé z těchto soudů ji plánují zřídit, např. v rámci rekonstrukce budovy soudu nebo po stěhování soudu do jiné budovy. Soudy, které nemají v budově soudu k dispozici zvláštní výslechovou místnost, přistupují k věci individuálně. Nejčastěji uvádí, že výslech a zjišťování názoru dítěte v civilních věcech realizují v kanceláři soudce, kterou se tomu snaží přizpůsobit. Velká část soudů dále uvádí, že výslech a zjišťování názoru dítěte provádí buď v kanceláři soudce, nebo přímo v jednací síni, a to s ohledem na individuální posouzení dané situace a potřeb konkrétního dítěte zejména s ohledem na jeho věk a rozumovou a volní vyspělost. Starší děti jsou spíše přizvány přímo do jednací síně a některé soudy uvádí, že u starších dětí toto považují za vhodnější zejména z důvodu, že tyto děti si již uvědomují význam soudního řízení a vnímají svou účast na jednání jako projev respektu ke své osobě a právům a cítí se být plnohodnotným účastníkem řízení. Některé soudy k zjišťování názoru dítěte a jiných zranitelných osob popřípadě využívají také jiný vhodný prostor v budově soudu, který je méně formální, např. zasedací místnost nebo kancelář soudního sociálního pracovníka, nebo za tímto účelem tyto osoby navštíví v jejich přirozeném prostředí, jako

je jejich bydliště nebo škola. Několik soudů uvedlo, že využívají zvláštní výslechovou místnost OSPOD nebo Policie ČR a zejména u mladších dětí zjišťují jejich názor prostřednictvím OSPOD. Co se týče nabídky využívání výslechových místností Policie ČR, většina soudů nabízenou spolupráci vnímá pozitivně, i když většinově zpravidla nepředpokládají, že by k využívání těchto výslechových místností docházelo ve větší míře. Po obdržení vyjádření všech oslovených soudů budou Výboru pro práva dítěte poskytnuty informace o tom, kolik soudů má v budově soudu zřízenou výslechovou místnost, které to jsou a v jaké míře soudy využívají jiné možnosti pro realizaci výslechu a zjišťování názoru dětí a jiných zranitelných osob.

Pokud jde o problematiku počtu opatrovnických soudců, MSp oslovilo předsedy krajských soudů s odkazem na statistické výstupy MSp s několika souvisejícími otázkami. Dle názoru předsedů krajských soudů lze parametry sloužící ke zjišťování stavu personálního zajištění opatrovnické agendy, které jsou v uvedeném materiálu specifikovány, brát pouze jako orientační hlediska, která mohou na problém upozornit, ale nepotvrzují ho. Dle soudů nelze bez dalšího dovozovat, že u soudů, které jsou z matematického hlediska na opatrovnickém úseku nedostatečně obsazeny, není zajištěna kvalita rozhodování. Dále A. Redlichová zmínila různé faktory, které mohou ovlivňovat délku opatrovnického řízení na jednotlivých soudech. Soudy považují rozdělení úvazků soudců s ohledem na možnosti a potřeby konkrétních soudů za optimální a rozvrhy práce během roku s ohledem na tyto skutečnosti průběžně aktualizují. Stav a výkonnosti, jakož i zatížení soudců působících v jednotlivých soudních agendách, je věnována stálá pozornost, přičemž jakékoli skutečnosti svědčící o možných problémech a nutnosti realizace příslušných opatření vedoucích k jejich odstranění jsou pravidelně předmětem porad vedení krajských soudů s vedeními jednotlivých okresních soudů v jejich obvodu.

A. Redlichová také informovala o odpovědích předsedů krajských soudů na dotaz, jakým konkrétním způsobem je v současné době na jednotlivých krajských soudech zajištěna specializace na rodinněprávní a opatrovnickou agendu. Konkrétní data jsou uvedena v podkladovém materiálu, nicméně A. Redlichová uvedla, že každý ze soudů, které se vyjádřily, věnuje opatrovnické a rodinně právní agendě specifickou pozornost, aby specializace byla zajištěna. Děje se tak různými způsoby, které zohledňují individuální potřeby každého soudu, včetně jeho případných poboček.

Paní předsedkyně poděkovala za zpracování výstupů a za činnost MSp a vyzvala k diskusi.

J. Provazníková jako předsedkyně Spolku rodinně právních a opatrovnických soudců sdělila, že tyto iniciativy vítá a sdělila své zkušenosti s realizací výslechů a zjišťování názorů dětí. Dále uvedla, že práci opatrovnických soudců nelze snadno měřit, zmínila několik případů a otázku odlišného vykazování věcí v různých krajích. Zdůraznila, že MSp opravdu nemůže určovat počty opatrovnických soudců, což je v gesci a na uvážení jednotlivých předsedů soudů.

Na dotaz M. Šimůnkové pak ještě J. Provazníková stručně vysvětlila možné rozdíly v zapisování a evidenci napadlých věcí. To se potom promítá i do personálních potřeb soudu apod.

A. Redlichová sdělila, že se touto problematikou také bude chtít zabývat.

Paní předsedkyně poděkovala také paní Provazníkové za pohledy z praxe.

Á. Němečková vznesla dotaz na projednávanou novelu zákona o sociálně právní ochraně dětí, kterou lze „na neurčito“ prodloužit doba na vyřízení tzv. rychlého předběžného opatření.

A. Redlichová jí k tomu sdělila vyjádření MSp.

J. Provazníková uvedla, že k navrhované novele nemá žádné informace a přiblížila postup v praxi.

E. Petrová navrhla, aby se debata o předběžných opatřeních přesunula na příště, neboť jde o poměrně náročnou problematiku. Rovněž může přispět do diskuze, jelikož se před ESLP vede řízení Hýbkovi proti České republice. Současně Ústavní soud vydal počátkem února zajímavý nález týkající se předběžných opatření - Nález IV.ÚS 3200/2020.

7. Justiční akademie – pilotní testování tzv. soudních sociálních pracovníků

J. Koláčková Zapletalová z Justiční akademie představila pilotní testování pozice forenzního/soudního sociálního pracovníka v justici. Jedná se o aktivitu v rámci projektu Zlepšení přístupu zranitelných skupin osob ke spravedlnosti (2020-2023), který je financován prostřednictvím Finančních mechanismů Norska (2014-2021). Do aktivity se zapojilo 10 okresních soudů spíše z regionálních měst. Dále také uvedla, že se s touto aktivitou zapojili do iniciativy Pro dítě 21 – zaměřeno na řešení a že aktivita bude následně podrobena nezávislé externí evaluaci, kterou potom dají k dispozici. Spolupracují také s Asociací vzdělavatelů v sociální práci.

Smyslem aktivity je pilotně otestovat a popsat možnosti fungování sociálních pracovníků v justici za stávajícího právního stavu a na závěr vytvořit doporučení pro MSp, jakým způsobem může dojít ke zkvalitnění výkonu opatrovnického soudnictví. Dále je cílem zkvalitnit fungování soudů ve vztahu k dětem a dalším zranitelným osobám (moderní opatrovnická justice) a přiblížit se konceptu problem-solving justice v českém prostředí, který zatím není v ČR moc známý. Na začátku si se zúčastněnými soudy stanovili pole působnosti sociálních soudních pracovníků (SSP), to zahrnovalo oblast svéprávnosti a opatrovnické agendy, rodinného práva soukromého (např. rozvody), rodinného práva veřejného, participaci, výslech a zjišťování názoru dítěte, seznámení dítěte s rozsudkem a samotnou interdisciplinární spoluprací (aby se soudy propojovaly s dalšími subjekty kolem sebe). Pole působnosti však může přesahovat opatrovnické soudnictví, uplatnění pro SSP by se našlo i v trestní justici atd. Preferují, aby se soudy zaměřily na rodinné právo veřejné, tedy na případy, kde soudy vystupují v rámci sociálně právní ochrany dětí a jedná se o ohrožené děti (ústavní výchova, pěstounská péče, soudní dohledy atd.).

Uvedla také příklady dobré praxe, které zatím mají, doba působnosti jednotlivých pracovníků se liší, teď má za sebou většina asi 7 měsíců. Např. v oblasti svéprávnosti a opatrovnické agendy je dohled nad výkonem opatrovnické u soukromých opatrovníků (např. rodiče nesvéprávných dospělých) je chápán jako podpora, soudní dohled začíná být vnímán širěji než jen jako „papírová“ kontrola nakládání s majetkem opatrovance a může i nasměrovat na různé sociální služby.

Dále se na soudech díky sociálním soudním pracovníkům klade větší důraz na participaci v rodinném právu veřejném. Participace by se neměla řešit jen u rozvodů, ale i v jiných řízeních. Soudci tuto možnost mají, ale problém jsou kapacity (personální, časové, dovednostní a odborné). Velký prostor pro SSP je také v oblasti pěstounské péči na přechodnou dobu, kde může mít intenzivní dohled nad průběhem práce s biologickou rodinou, ale zároveň pracovat na zajištění stabilního prostředí, jestliže se sanace nezdaří. S tím úzce souvisí problematika soudního dohledu v řízeních v rámci rodinného práva veřejného. SSP také díky svým zkušenostem z praxe pomáhají vyhledávat služby v rámci celé ČR „na míru“ rodičům, kteří potřebují využít neběžné sociální služby nebo jsou tyto služby rodičům doporučeny (např. pobytová služba pro matky s dětmi za účelem obnovení rodičovských kompetencí, nastartování řádné péče o dítě při přechodu z PPPD do péče biologické rodiny – nejedná se o službu azylového domu).

Aktivita je ve fázi mapování, zkouší se přemýšlet jinak o tom, co právní úprava nabízí. Projekt poběží ještě 2 a půl roku, poté bude zpracována zpráva.

Paní předsedkyně poděkovala za prezentované poznatky a za snahu o změnu. Sdělila, že by bylo vhodné také přemýšlet o prostředcích, jak poznatky převést do systémových změn. Členové také vyjádřili dík za spolupráci a zajímavé informace.

8. Implementace rozhodnutí ESV týkající se tzv. kojeneckých ústavů

E. Petrová shrnula novinky v postupu výkonu rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva, které se týká tzv. kojeneckých ústavů (rozhodnutí ze dne 17. června 2020 ve věci č. 157/2017 – *European Roma Rights Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti České republice*).

KVZ oslovila MPSV, MZ a všechny hejtmany a hejtmanky, navrhli jim opatření v krátkodobém a dlouhodobém horizontu. V krátkodobém horizontu se jedná o zjištění počtu dětí umístěných v dětských domovech pro děti do 3 let věku (s důrazem na děti do 3 let věku, neboť je známo, že jsou v těchto institucích umístěny i děti starší) a počet dětí umístěných na tzv. dobrovolný pobyt. Aktuální data nejsou k dispozici, Ústav zdravotnických informací a statistiky vydává zdravotnické ročenky s velkým zpožděním (v březnu 2021 bude zveřejněna statistická ročenka za rok 2019). Dále navrhli neuskutečňovat tzv. dobrovolné pobyty a naopak posílit terénní sociální služby, zmapovat sociální služby poskytované těmito zařízeními a ověřit, zda jsou registrovány podle příslušného zákona, a zpracovat analýzu potřebnosti posílení přechodné a dlouhodobé pěstounské péče. V dlouhodobém horizontu je dle názoru KVZ nutné postupně transformovat dětské domovy pro děti do 3 let (DDD3) s cílem vůbec neumisťovat malé děti do ústavní péče, dále posílit preventivní sociální služby, alokovat peněžní prostředky na tyto služby a přijmout cílená opatření na zlepšení situace v oblasti poskytování vhodných služeb péče v rodinném prostředí a komunitním rodinném prostředí pro skupiny ohrožených dětí, jakými jsou děti s postižením a děti romského původu.

MZ s navrhovanými opatřeními souhlasí a zavázalo se ještě za působení současné Poslanecké sněmovny předložit konsolidovaný návrh novely zákona o zdravotních službách a předložit doporučení všem zřizovatelům kojeneckých ústavů, aby neumožňovali dobrovolné pobyty dětí bez spolupráce s OSPOD. Naplnění těchto cílů bude KVZ sledovat. Dále MZ poskytlo údaje o DDD3 v Praze Krči, jehož je zřizovatelem.

MPSV s navrhovanými opatřeními také souhlasí, informovalo o legislativních iniciativách, mj. o pozměňovacím návrhu k novele zákona o sociálně právní ochraně dětí (cílem novely je zavést souhlas OSPOD s dobrovolným pobytem dítěte v DDD3 a DOZP, posílit finanční podporu pěstounů a zakázat umístování dětí do DDD3 ze sociálních důvodů. Na MPSV loni vznikla pracovní skupina k primární prevenci na podporu rodin, aby navrhla opatření zlepšení situace. Data o počtu dětí v kojeneckých ústavech MPSV shromáždí ve spolupráci s dalšími subjekty a poskytne je do konce března 2021. MPSV se také věnuje systémovým projektům a metodicky oslovilo OSPODy a odbory krajských úřadů, které se problematice věnují, aby je informovalo o rozhodnutí EVSP.

Dále E. Petrová sdělila postoje jednotlivých krajů, které veskrze s opatřeními souhlasí a chtějí spolupracovat, až na Ústecký kraj. Na podnět M. Ďordě oslovila také Radu vlády pro záležitosti romské menšiny, z komunikace vznikly další zajímavé podněty na implementaci rozhodnutí.

Paní předsedkyně poděkovala za informace a za činnost, kterou paní Petrová v dané oblasti dělá.

M. Ďordě se zeptal, zda bylo osloveno i MŠMT, neboť jeho přímo řízené organizace (VÚ, DDŠ, DgÚ) taky mají děti v dané věkové kategorii. V minulém školním roce bylo v zařízeních zřizovaných MŠMT 36 dětí ve věku do 3 let.

E. Petrová odpověděla, že s MŠMT byli v kontaktu v roce 2017, ale spolupráce se nezdařila. Osloví ministerstvo znovu z pozice členky Výboru.

Á. Němečková poděkovala paní Petrové za její činnost a požádala ji o písemný výstup informace.

9. Různé

a. Odškodňování dětských obětí trestných činů

Tajemnice v zastoupení paní zmocněnkyně sdělila, že jedním z témat, kterými by se Výbor mohl zabývat, je problematika výkladu § 30 odst. 2 zákona o č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů (běhu prekluzivních lhůt pro podání žádosti o peněžité odškodnění) ze strany MSp v případě, že oběťmi jsou děti.

Paní předsedkyně na závěr všem poděkovala za jednání a zasedání ukončila.